

Viktor BUBANJ, general-pukovnik avijacije

VOJNOPOMORSKE SNAGE U KONCEPCIJI OPŠTENARODNE ODBRANE

Značaj Jadranskog mora za SFRJ. Polazna osnova svih naših razmišljanja o bilo kom pitanju izgradnje vojnopomorskih snaga i odbrane na tom prostoru jeste ocjena značaja Jadranskog mora za naše narode, za jugoslovensko društvo u cjelini.

Mislim da samo ponavljam veoma staru istinu, mnogo puta potvrđivanu i isto toliko puta krvlju plaćenu, ako kažem da naši narodi ne bi mogli na geografskom prostoru na kojem se nalaze ni živjeti niti biti nezavisni ako ne bi imali pod svojom kontrolom cijelu jadransku obalu koja im pripada, slobodu komuniciranja Jadranskim morem i slobodan izlaz iz njega. Oспорavanje takvog statusa od bilo koga i u ime bilo kojih ciljeva bilo bi dovoljan razlog da se cijelo naše društvo stavi u stanje pune i aktivne samoodbrane, jer bi to značilo ugrožavanje osnova naše nezavisnosti.

Međutim, treba također reći da mi na Jadransko more gledamo, u duhu politike našeg društva, kao na otvoreno more, koje povezuje priobalne zemlje i predstavlja naša otvorena vrata, veliku i vrlo važnu komunikaciju ka cijelom bazenu Sredozemlja i svijetu.

Poznata je činjenica da Jadransko more ima u životu cijele naše zemlje, a posebno obalnog područja, izuzetno važan ekonomski značaj. Ne može se zamisliti ekonomski razvoj našeg društva bez isključivanja svega onoga što sobom nosi činjenica da nam 1.000 km kopna ima svoj kraj na obali mora.

Cijela historija naših naroda, nastajanje prvih feudalnih državnih organizacija i razvoj nacionalnih kultura duboko i višestruko su povezani sa Jadranskim morem i područjem koje leži uz obalu. Na tom prostoru nastale su prve državne organizacije naših naroda. U gradovima uz obalu tekao je vjekovima kontinuirano razvoj naših nacionalnih kultura. Stvorene su mnogobrojne vojne formacije, od

feudalnih vojski do narodnih oružanih formacija, koje su na svoj način partizanski i uskočki vodile neprekidnu borbu protiv osvajača.

To su neoborive činjenice i istine, vjerovatno dobro poznate. Njihovo nabranje ima cilj da osvježimo naše pamćenje i da bih izveo vrlo jasan zaključak vojnog karaktera da je *Jadransko more i priobalno područje za našu zemlju veoma značajan prostor, pa je i odbrana tog prostora i kontrola nad njime od najvećeg strategijskog značaja.*

Nema uslova koji bi bili prihvatljivi, ni cijene koju bi neko mogao platiti, koja bi bila ravna značaju tog prostora. Nema te vlade koja bi mogla ubijediti naše narode da bilo kad više prihvate drugačije stanje, gubitak slobode i bezbjednosti na tom prostoru, kao što je, na primjer, bilo između dva rata.

Kako realizirati koncepciju opštenarodne odbrane na tom području. Izuzetno veliki strategijski značaj Jadranskog mora i cijelog priobalnog područja za bezbjednost naše zemlje i njene odbrane ukazuje na značaj odbrane tog prostora.

Takav značaj dobiva još više na svojoj težini ako koristimo pouke historije. Historija nas uči da smo veoma često bili ugrožavani baš sa mora, da su mnogi agresori pokušavali da najprije osvoje dijelove naše obale i naprave na njoj svoje vojne baze koje bi im služile kao odskočna daska za prodiranje u unutrašnjost naše zemlje ili za porobljavanje i dominaciju na priobalnom području. Primjera za to ima mnogo, od rimsko-vizantijskih osvajanja i osvajanja osmanlijske Turske i Venecije do poznatih prisvajanja naših otoka i dijelova kopna od fašističke Italije između dva svjetska rata.

Kakva, dakle, treba biti naša odbrambena politika na tom području?

Prvo, vrlo odlučna, ako je riječ o zahtjevima koje postavljamo pred odbranu. Mi nemamo ni prava, ni razloga da bilo kom agresoru dozvolimo da zauzme bilo koji dio obale. Pravo na takav luksuz nemamo zato jer znamo vrlo dobro što bi to značilo. Razloga da to dozvolimo nemamo, jer su naše odbrambene snage, gledane u svojoj sveukupnosti, snažne da takav razvoj borbi na tom prostoru spriječe;

Drugo, vrlo široko postavljena, zapravo bazirana više nego bilo gdje i sprovedena dosljednije nego bilo gdje na najširem, i u punom smislu te riječi oružanom otporu naroda. Upravo na tom području koncepcija opštenarodne odbrane treba da pokaže svoju punu snagu i vrijednost kao odbrambena teorija i ratna praksa.

Treba baciti pogled na kartu tog vojišta pa da navedeni stavovi budu razumljivi i jasni.

Vrlo dugačka i veoma razučena obala sa mnogobrojnim ostrvima može jedino biti uspješno branjena ako se pridržavamo duha i sadržaja naše odbrambene doktrine koja akcenat stavlja na *vojno organizirano i za odbranu spremno* stanovništvo koje živi u tom području. Samojoj operativnoj armiji to bi bilo nemoguće.

Blizu 1,5 milion stanovnika, koji nastanjuje to područje, od kojih stotine hiljada mogu biti naoružani borci jedinica teritorijalne odbrane, raspoređenih uz obalu, na otocima i naoružanim brodovima, ukazuje na put kojim treba ići u koncipiranju odbrane tog prostora i određivanju uloge i zadataka pojedinih dijelova oružanih snaga i svih drugih vrsta organiziranog otpora. To je prostor gdje se moraju i mogu maksimalno iskoristiti sve sposobnosti, pomorsko iskustvo i snage stanovništva za organizaciju snažnih, svuda prisutnih oružanih jedinica. To je i prostor gdje se teritorijalne jedinice mogu razviti na veoma širokoj osnovi i obuhvatiti i jedinice drugih rodova (artiljerije, pomorstva), sačinjavajući zajedno osnovu odbrambenih snaga sposobnih da prihvate i vode bitku za bilo koji otok, dio obale ili morski tjesnac, vršeći pouzdano kontrolu unutrašnjih pomorskih kanala i omogućavajući udarnim snagama operativne armije da se sigurno kreću i efikasno bore na mjestima gdje će to biti presudno.

Cijela naša obala, svi otoci, a ne samo značajna pomorska uporišta i luke, moraju se pripremiti i braniti kao neprobojna tvrđava. Masovnu, aktivnu snagu te tvrđave treba da sačinjavaju mnogobrojne jedinice teritorijalne odbrane i široko organizirane, u odbrambenom smislu, sve društveno-političke zajednice na tom prostoru. Vojnopomorske snage činu udarnu pokretnu grupaciju za kontrolu mora i za ojačanje tvrđave gdje bude napadnuta.

Vojnopomorske snage, posebno određene službe, kao što su: veza, osmatračka služba na moru i osmatračka služba vazdušnog prostora i komandni sistem, moraju na sebe primiti i odgovornost objedinjavanja svih djelatnosti, usmjeravanja svih priprema u miru i akcija u ratu i stvaranje komandnog sistema koji cijeloj odbrani obezbjeđuje vojnostručan i kvalificiran način rada.

Značaj i odgovornost vojnopomorskih snaga je porasla. Razumljivo, postavlja se i pitanje da li takvo koncipiranje odbrane, u kojoj i veoma značajnu ulogu igraju jedinice teritorijalne odbrane i širok spektar drugih oblika narodnog otpora, umanjuje značaj i ulogu naših vojnopomorskih snaga.

Očigledno ne, jer njihova uloga i zadaci ostaju i dalje. Dešava se upravo obrnuto. *Uloga vojnopomorskih snaga u realizaciji naše odbrambene doktrine postaje još mnogo veća.*

Vojnopomorske snage i dalje ostaju snaga koja produžuje našu ruku udara prema otvorenom moru i stvara vrijeme i mogućnost da se pripremimo za odbranu. Svojom manevarskom snagom i vatrom ona treba da rješava krizne situacije i da se pojavi u punoj snazi u časovima odluke.

Međutim, nepobitna je istina, također, da su koncepcija opšte-narodne odbrane i s njom u vezi drugačiji prilaz pitanjima naše odbrane veoma mnogo uticali na suštinu i sadržaj tog dijela operativne armije. Vojnopomorske snage su u punom smislu postale *specifičan vid* naših oružanih snaga koji se razvija i koncipira na nov, savremen način, tako da predstavlja *poseban strategijski ešelon JNA*, osposobljen za samostalnu strategijsku ulogu. Po svojoj sadržini on predstavlja integrisane rodove i službe dva vida — RM i KoV — formacijski, po obuci, naoružanju i taktičkim postupcima prilagođen za dejstva na moru, uz obalu na otocima i na obali, i osposobljen za manevrisanje kopnom, morem i vazduhom.

Specifičnost tih jedinica prema zadacima i namjeni je danas takva da se s punim pravom može reći da one već pripadaju novom jedinstvenom vidu, stvorenom za naše potrebe i za realizaciju naše odbrambene politike. Zato te jedinice možemo nazvati *vojnopomorske snage*. Ma koliko da takav vid još danas službeno ne postoji, u praksi ga već imamo.

Takav razvoj je prirodan i veoma logičan, u skladu sa opštim doktrinarnim načelima našeg odbrambenog rata i značajem tog prostora.

Osnovna karakteristika dejstva pomorskih snaga moraju biti ofanzivnost, pokretljivost i snažna vatra, kojom će moći ispoljiti efikasno dejstvo protiv pomorsko-desantnih snaga agresora na moru, a i visoka pokretljivost i taktička izvježbanost kopnenih snaga u odbrani otoka i obale.

To znači, vojnopomorske snage moraju biti vid (grupacija) oružanih snaga¹, koji će biti osposobljen za vrlo široku skalu različitih borbenih dejstava na moru, kopnu i iz vazduha. Integracija različitih vidova na međuvidovskom nivou mora kod njega biti vrlo velika. To ne smije biti samo mehanička integracija, već spajanje jedinica raznih rodova i službi koje su organizacijski, po sistemu oružja i po obuci, pripremljene za dejstvo na tom prostoru i koje imaju svoj specifičan taktički način dejstva. Zato ih moramo i u smislu osnovnih

¹ Izvinjavam se drugovima mornarima ako im moje insistiranje na terminu vojnopomorske snage stvara zabunu. Taj termin zvanično ne postoji, ali on odražava najbolje stvarnost. Ako žele, mogu i dalje sve to zvati ratna mornarica. Ne bi to bio nikakav presedan.

teorijskih principa u organizovanju vidova uključiti u taj vid kao specifične rodovske jedinice.

Integracija u tom vidu mora se u punom opsegu realizirati i operativno-taktički, u okviru vojnopomorskog sektora. To su združena operativno-teritorijalna tijela koja treba da snose punu odgovornost za odbranu svog sektora i koja, ako želimo biti dosljedni i efikasni, treba da objedinjuju jedinice i druge organizacije cjelokupnih oružanih snaga na svom prostoru. Preko njih i kroz njih treba da idu u sve one mnogobrojne pripreme na kopnu i moru o kojima ovisi kasnija efikasnost i rezultati.

Razumljivo da taj vid, kao i svaki drugi, ima i glavni rod koji ga karakteriše. Za vojnopomorske snage to je *flota*. Ona nije najbrojniji dio vojnopomorskih snaga ali je vrlo snažna i pokretna.

Nema sumnje da o sposobnosti flote da djeluje i na moru i uz obalu, sama ili zajedno sa avijacijom osposobljenom za dejstva na moru, ovise naše operativno-strategijske mogućnosti na tom području. Zato to mora biti za našu strategiju koncipiran vid operativne armije. S obzirom na to kako ga organizujemo (u taktičke sastave) kakve ratne brodove (površinske ili podmornice) ima i kakvim ofanzivnim ili defanzivnim naoružanjem raspolaže na tim objektima, on mora da odgovori zahtjevima aktivne i odlučne odbrane priobalnog mora i obale.

Kako naša ratna mornarica slavi ove godine svoju tridesetogodišnjicu, valja reći i to da je ona u našim oružanim snagama stekla visoko mjesto i veliko poštovanje. Uporan rad mornara na stalnom jačanju vojnopomorskih snaga i njihovi vrlo visoki standardi i zahtjevi, kad se radi o bilo kom pitanju odbrane zemlje, su garancija još većih rezultata u potpunoj realizaciji koncepcije na tom prostoru i prilagođavanja ratne mornarice tom zadatku.